

проблем. Небажання залучатися до конфлікту виникає як із-за усвідомлення власної слабкості, так і провокаційно. Відмова приймати участь виглядає як ознака самовдоволення і моральної переваги, виступає як агресивний спосіб наклеїти на іншу сторону ярлик «злодія» покарати її [5, с. 269].

Отже, при вивченні громадянської війни як суспільно-політичного феномену необхідним є використання інструментарію цілого ряду гуманітарних наук: психології, соціології, історії, філософії політології, що дозволить розширити можливості наукового дослідження з огляду на широкій спектр різних парадигм, концепцій, версій і тлумачень. Крім того, при характеристиці будь-якої громадянської війни науковцві доведеться неминуче зіткнутися з рядом об'єктивних та суб'єктивних труднощів. Останнє становить подальший напрямок дослідження внутрішньої війни.

Бібліографічні посилання:

1. **Armitage D.** Civil War and Revolution / D. Armitage // AGORA. – 2009. – no 2. – P. 18 – 23.
2. **Dixon J.** What Causes Civil Wars? / J. Dixon // International Studies Review. – 2009. – no. 11. – P. 707 – 735.
3. **Волошин М.** Избранное / М. Волошин. – М.: Аделант, 2011. – 287 с.
4. **Заводская И.** Концепция «социального характера» и перспективы ее применения в изучении истории революций и гражданских войн / И. Заводская // Революции и гражданские войны в России и Америке: Сравнительно-исторический анализ. Материалы международной научной конференции. – С. 107 – 111.
5. **Зими́на В.** Гражданская война 1918 – 1920 гг. как политический конфликт в развитии российской государственности / В. Зими́на. – Новый исторический вестник. – 2004. – № 2. – С. 258 – 279.
6. **Образцов И.** Исследование войны как специфического социального процесса / И. Образцов // Социс. – 1992. – № 3. – С. 135 – 139.
7. **Полухин А.** Фактор значения гражданских войн в России (1917 – 1922 гг.) и США (1861 – 1865 гг.) в исторической концепции Петра Николаевича Савицкого (1895 – 1968 гг.) / А. Полухин // Революции и гражданские войны в России и Америке: Сравнительно-исторический анализ. Материалы международной научной конференции. – С. 50 – 52.
8. **Поршнева О.** Гражданская война в России в человеческом измерении: некоторые итоги изучения / О. Поршнева // Материалы научной конференции «Гражданская война как феномен мировой истории», Екатеринбург, 26 апреля 2008. – С. 127 – 141.
9. **Фромм Э.** Из плена иллюзий // Фромм Э. Душа человека. – М.: Республика, 1992. – 429 с.
10. **Фромм Э.** Революционный характер // Фромм Э. Психоанализ и этика. – М.: Республика, 1993. – 414 с.

УДК 327

М. В. Нелін

Чорноморський державний університет імені Петра Могили

ГОЛОВНІ ЗАСАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ С. БЕРЛУСКОНІ У 2000-Х РОКАХ

Стаття присвячена аналізу ролі Італійської Республіки в європейській політиці як країни-посередника між ЄС, США, Росією, окремими регіонами світу, чії зовнішньополітичні ініціативи та пріоритети у значній мірі відображали особисту політичну волю голови уряду, а також його економічних інтересів.

Ключові слова: С. Берлусконі, Італія, ЄС, НАТО, США, РФ, пріоритети, лідер.

Статья посвящена анализу роли Итальянской Республики в европейской политике как государства-посредника между ЕС, США, Россией, отдельными регионами мира, чьи внешнеполитические инициативы и приоритеты в значительной степени отражали личную политическую волю главы правительства, а также его экономические интересы.

Ключевые слова: С. Берлусконі, Италия, ЕС, НАТО, США, РФ, пріоритети, лідер.

The article is dedicated to analysis of role of Italian Republic in European politics as a mediator

© М. В. Нелін, 2012

state between EU, USA, Russia, particular regions of the world, whose foreign policy initiatives and priorities were reflected in political will of Head of its Government and his economic interests.

Keywords: S. Berlusconi, Italy, EU, NATO, USA, RF, priorities, leader.

На сьогоднішній день, коли Європейський Союз, - палітра суверенних країн різної політичної та економічної ваги перебуває не лише в інституційній, але й у фінансово-економічній кризі, аналіз даного напрямку політики «берлусконівської» Італії, - одного із засновників євроінституцій та країни Великої Сімки, - може дати низку відповідей на ряд актуальних для сьогодення європейської політики питань. Варто також зазначити, що дослідження цього періоду зовнішньої політики Італії з головним наголосом на загальноєвропейському контексті, залишається, великою мірою, «terra incognita» у вітчизняній історіографії міжнародних відносин.

Засади європейської політики урядів С. Берлусконі 2000-х років відображають сформовану в цей період розстановку політичних сил на Апенінах, бачення ними майбутнього країни, а також демонструють безпосередню залежність їх формування від лідера. Особистість «Cavaliere» С. Берлусконі (у перекладі з італійської – «Кавалер»; почесне звання в італійському суспільстві, яке присвоюється за особливі внески у державну справу - М. Н.) завжди була неоднозначною та суперечливою, неодноразово асоціювалася як у самій Італії, так і за її межами з епатажем, відкритістю у висловлюваннях щодо тих чи інших питань внутрішньої та зовнішньої політики, корупційними та сексуальними скандалами, домінантою бізнесового підходу (т. зв. «Берлусконізм» - М. Н.) у веденні державних справ, наданням переваги «неформальному» формату ведення переговорів в ході реалізації зовнішньополітичних пріоритетів та «нав'язування» його офіційним віз-а-ві. Саме через призму особистості С. Берлусконі – єдиного з лідерів країн ЄС, який одночасно обіймав посаду голови уряду (2001-2005, 2005-2006, 2008-2011) у парламентській республіці протягом 2000-х років (окрім дворічного періоду перебування ліво-центричного уряду Р. Проді 2006-2008рр.), будучи і залишаючись найбагатшою та найвпливовішою людиною Італії, слід аналізувати головні імперативи офіційного Риму в Європейському Союзі під час правління право-центричних урядів у 2000-х роках.

На сьогодні, коли С. Берлусконі знову перебуває в центрі уваги європейської політичної громадськості та засобів масової інформації через скандали, пов'язані з його приватним життям, черговими звинуваченнями італійськими судовими інституціями в ухиленні від сплати податків, а також задекларованим наміром колишнього скандального прем'єра взяти участь як лідеру політичної сили у парламентських виборах у квітні 2013 року, викликали низку реакцій в євросоціумі. Якщо проаналізувати загальне ставлення в комунітарних інституціях до ідеї повернення С. Берлусконі до влади, що є актуальним для сьогодення європейської політики питанням, то, на думку багатьох європейських функціонерів, «усунення С. Берлусконі від влади розглядається як спасіння Італії» [1, с. 1]. Багато голосів, здебільшого в Європейському Парламенті, стверджують, що його кандидатура як нового голови італійського уряду не буде адекватно сприйнята у жодній європейській столиці, оскільки вона завдає шкоди іміджу Європи як демократії. Так, наприклад, один з найбільш авторитетних депутатів Європейського Парламенту Х. Свобода «не вірить, що дехто, після приведення країни до економічної кризи, може ще раз запропонувати себе виборцям» [2, с. 1].

Разом з тим, жоден з представників офіційних керівництв країн-членів ЄС не прокоментував наміри С. Берлусконі повернутися до влади в Італії у контексті пов'язаних з ним останніх скандальних подій. Головною причиною обережної позиції європейських столиць є порушення С. Берлусконі, як лідером політичної сили, питання доцільності перебування Італії в зоні євро. Така постановка питання одною з країн-лідерів ЄС може внести політичний розкол у самому Співтоваристві та, в умовах світової економічної кризи, поставити під загрозу сам факт існування Європейського Валютного Союзу. При цьому, очевидним є факт політичного «шантажу», коли одним із передвиборчих гасел політичної сили С. Берлусконі є можливий обмін перебування Італії в зоні євро на право внутрішньої емісії європейської валюти. В контексті реформи європейських інституцій політична сила порушує питання постановки на порядок денний доцільності прямих виборів голови Європейської Комісії та єврокомісарів з-поміж діючих міністрів країн-членів [3, с. 1]. Відсутність критики даної позиції з боку лідерів країн Євросоюзу артикулюється тим, що С. Берлусконі не обіймає офіційної посади, а тому заяви представників його політичної сили щодо майбутнього країни у зоні євро, не можуть розглядатися як офіційна позиція Італійської Республіки. З іншого боку, будь-яка критика на даному етапі може надати вагомий «козир» право-центристам під час виборів у квітні 2013 року, які, як прогнозується, одним з гасел політичної кампанії можуть оголосити повернення Італії до ліри. Враховуючи підтримку цієї ідеї більшістю населення країни, шанси на перемогу та повернення С. Берлусконі до влади є досить високими.

Ще до висловленого С. Берлусконі прагнення балотуватися в якості лідера правих політичних сил на парламентських виборах він цілковито підтримував курс т. зв. «технократичного» уряду М. Монті (при владі з кінця 2011 р. – М. Н.), який став компромісом між лівими, правими та центром в умовах виходу країни з економічної кризи. М. Монті завжди розглядався як найманий crisis-manager (М. Н.), який не мав власної політичної ваги і не претендував на керівництво країною після виборів, оскільки не належав до будь-якої політичної сили. Проте на сьогодні, коли з М. Монті почали «загравати» ліві та центристи, запрошуючи зробити вибір та не усуватися від внутрішньополітичних ігор в Італії напередодні виборів, політичні сили на чолі з С. Берлусконі, як привід, пообіцяли припинити підтримку все ще діючого уряду через «поглиблення економічного колапсу та економічні страждання Італії» [4, с. 1]. На сьогодні, М. Монті створив власну партію - «Список Монті», - чия політична платформа дуже походить на ту, що має очолювана С. Берлусконі «Народ за свободу» (не дивлячись на те, що формально, секретарем останньої є А. Альфано – М. Н.).

Після преамбули щодо актуальності дослідження та нинішньої ситуації в Італії в загальноєвропейському та економічному контекстах, проаналізуємо розвиток, характерні риси та головні імперативи європейського вектора зовнішньої політики урядів С. Берлусконі протягом 2000-х років.

Аналізуючи ієрархію пріоритетів зовнішньої політики Італії після закінчення ери блокового протистояння, відзначимо традиційний дуалізм по лінії США – ЄС (до 1992 р. – ЄЕС – М. Н.). Прийнято вважати, що сили лівого та лівоцентричного забарвлення традиційно бачили Італію невід'ємною частиною загальноєвропейської політичної солідарності, в тому числі й у відносинах із США, а праві та правочентричні, у свою чергу, намагалися вибудовувати автономні взаємовідносини Італії, як одного з лідерів Європейського Співтовариства із Сполученими Штатами. В цьому плані уряди С. Берлусконі 2000-х років, - період сучасної історії, коли відбулися зміни архітектури міжнародної безпеки, на перший план вийшла боротьба з міжнародним тероризмом та близькосхідними політичними режимами, яких західні союзники звинувачували у його заохоченні та фінансуванні, - не стали винятком, і продовжили традицію позиціонування Італії як головного, разом із Великобританією, союзника США у Європі. Протягом даного періоду, який без перебільшення можна назвати «ерою Берлусконі» (за винятком двох років перебування при владі лівоцентричного уряду Р. Проді – М. Н.), Італію неодноразово критикували як у Європейському Парламенті, так і у виконавчих органах ЄС. Зокрема, у структурах ЄС робилися неодноразові закиди, що «попри довіру європейських партнерів, Рим ігнорував участь у дебатах щодо політичних ініціатив в рамках спеціальних органів та інституцій ЄС, депутати від Італії у Європейському Парламенті дуже неохоче йшли на співробітництво з представниками партій з інших країн, а міністри урядів нерегулярно брали участь у засіданнях на вищому рівні» [5, с. 2].

Узагальнюючи пріоритети урядів С. Берлусконі в рамках ЄС, відзначимо наступне [6, с. 2].

1. З часів Другої Світової Війни Італійська Республіка вважалася одним із «локомотивів» поглиблення відносин між Європейським Співтовариством та країнами Арабського світу, що пояснювалося історичними зв'язками Італії у регіоні як колишньої метрополії. Водночас, відповідаючи реаліям часу та підлаштовуючись під зміни у системі міжнародної безпеки, при С. Берлусконі Італія перетворилася з «найбільш проарабської країни» на друга Туреччини та Ізраїля. При цьому, відзначимо незалежний від даної тенденції характер італійсько-лівійських відносин (М. Н.), аж до громадянської війни та анти-лівійської військової кампанії союзників по НАТО 2011р., до яких приєдналася й Італія.

2. Уряди С. Берлусконі, від початку іракської кампанії США та союзників 2001 р., почали активно лобіювати ідею членства Туреччини в Європейському Союзі.

3. На Саміті ЄС - США у Празі 5 квітня 2009 р. міністр закордонних справ Італії Ф. Фраттіні висловив підтримку ідеї вступу до НАТО та ЄС країн Західнобалканського регіону (Сербії, Хорватії, Боснії і Герцоговини, Чорногорії, Албанії та Косово), а також наголосив на важливості лібералізації візового режиму з ними.

Якщо об'єктивно поглянути на перелічені ініціативи в рамках ЄС, складається враження про непорядкованість та хаотичність зовнішньої політики берлусконівської Італії. Згадуючи перший уряд С. Берлусконі 1994-1995 рр., багато критиків з-поміж лівиці політичного істеблішменту країни говорили про «анахроністичні та хворобливі ініціативи, які позначилися на короткотерміновості уряду» [7, с. 159-168]. Проте, щоб зрозуміти, чим керувався С. Берлусконі як пасіонарна політична фігура, яка уособлювала в собі зовнішню політику, недостатньо аналізу суто нормативного або концептуального аспектів. Перш за все, не варто забувати, що С. Берлусконі є самодостатнім політиком та господарем найбільшої в країні бізнесової імперії, а отже, поряд із національними інтересами Італії, будучи незалежним від спонсорської

і фінансової підтримки як політична сила, він прагнув отримати прибуток від інвестиції, яка привела його до влади. Саме з цієї причини, всі конкретні ініціативи, які надходили від Італії в рамках ЄС повинні були максимально співпадати з інтересами його фінансового клану.

Розглядаючи через призму зазначених аргументів розширення та поглиблення ЄС, відзначимо, що позиція правоцентричних урядів «Cavaliere» ніколи не була занадто прихильною до радикальних ідей, якщо за цим не стояли глобальні економічні інтереси фінансової групи С. Берлусконі. Якщо відкинути декларативність та дипломатичність зовнішньополітичної гри С. Берлусконі в Європі на кшталт «європейські інституції, національні парламенти, а також країни-члени мають визначати майбутнє Європи» [8, с. 1], його позиція багато в чому збігалася із баченням Великобританії щодо «ліберальної Європи, де роль суверенної держави зменшується лише в управлінні економічними процесами» [9, с. 1]. Така позиція є ні чим іншим, як синтезом британського антифедералізму та традиційного італійського федералізму, головним результатом чого вбачалося б створення федерації національних держав [10, с. 1]. С. Берлусконі завжди бачив Італію в Європейському Союзі в якості «трибуна, посередника, який може привести всіх до згоди» [11, с. 1].

В Європейському Союзі та у столицях його лідерів традиційно вважалося, що мати справи з лівоцентричними урядами Італії набагато простіше, оскільки, по-перше, - їх бачення майбутнього Європи не виокремлює для Італійської Республіки «особливої ролі», по-друге – через їх демократичність та відсутність одіозного лідера, який є фінансово-незалежною фігурою.

Після приходу до влади другого уряду С. Берлусконі у 2001р. міністром закордонних справ Італії було призначено Р. Руджеро, колишнього генерального директора Світової Торгової Організації (СОТ), який, будучи технократичним політиком (на кшталт нинішнього прем'єра Італії М. Монті – М. Н.), був відомим своєю прихильністю до поглиблення відносин Італії з комунітарними структурами ЄС. Його кандидатуру активно підтримували тодішній президент країни К. А. Чампі, президент концерну «ФІАТ» Д. Ан'еллі, а також національний енергетичний гігант концерн «ЕНІ». Саме підтримка крупними промисловими колами, до яких належить група самого С. Берлусконі, переконала останнього у правильному виборі саме цієї кандидатури. Зрозуміло, що компанії-лобісти Р. Руджеро керувалися, насамперед, абсолютною переконаністю в його проєвропейських поглядах як політика, та власними інтересами, що мало на меті завоювання лідерських позицій при формуванні єдиного ринку енергоносіїв, а також підвищення конкурентоздатності на європейському ринку автобудування. Саме це було однією з головних причин передчасної добровільної відставки Р. Руджеро, в якому С. Берлусконі почав вбачати занадто незалежну у плані ведення від імені Італії в ЄС політичної гри фігуру. Згідно з його баченням, Італія, на фоні іракської кампанії та необхідності надання, в той момент, абсолютного пріоритету поглибленню італо-американського партнерства, не могла дозволити собі «загравати» з євроінтеграційною тематикою (М. Н.). На початку 2002 р. Р. Руджеро пішов з посади керівника зовнішньополітичного відомства Італії «звинувачуючи окремих своїх колег у «скептицизмі» по відношенню до Європи» та порушенні «спадковості» зовнішньополітичного курсу на євроінтеграційному напрямі» [12, с. 12].

В контексті євроінтеграції термін «спадковість» з'явився в Італії по закінченню «холодної війни», коли одним з головних пріоритетів країни стало членство в НАТО в нових умовах. Насамперед, офіційний Рим розглядав Північноатлантичний Альянс як плацдарм гарантування стратегічних інтересів країни на Балканах, Близькому Сході та Північній Африці. Усвідомлюючи, що постбіполярна система міжнародних відносин може внести ідеологічний розкол в НАТО між США та європейськими союзниками, головним чином, щодо ієрархії зовнішніх загроз, італійський політичний істеблішмент чітко розумів неспроможність євроспільноти виступати в якості самостійного гаранта. З того часу, в системі національної безпеки Італії почався процес трансформації ролі Італії із «споживача на донора міжнародної безпеки», в ході якого країна почала брати активну у процесі формування Спільної політики безпеки та оборони (ESDP) Європейського Союзу, розглядаючи її як доповнення НАТО [13, с. 4]. В цьому плані уряди С. Берлусконі 2000-х років традиційно намагалися відігравати роль «посередника», агітуючи за «сильну Європу в НАТО» [14, с. 59-74] та за підвищення ефективності Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС. Важливим є той факт, що італійці традиційно виступали за розширення зони відповідальності НАТО та проведення поза межами територій країн-членів гуманітарних і миротворчих місій [15,4]. Важливим свідченням стала заява С. Берлусконі після терактів 11 вересня 2001р. у США, коли він одним із перших почав наполягати на тому, щоб саме Верховний представник з питань зовнішньої політики ЄС Х. Солана, а не лідери країн ЄС, відлетів до Вашингтону на зустріч з Дж. Бушем [16, с. 1], що співпадало із його баченням «сильної Європи в НАТО» та роллю Італії як її «рупора».

Після приходу до влади в Італії С. Берлусконі у 2001р., прем'єр запевнив партнерів по ЄС

у тому, що «Італія горда бути частиною Європи, так само, як і бути «особливим» партнером США» [17, с. 1]. В умовах того часу на головних посадах (міністра закордонних справ та міністра оборони – М. Н.) перебували вже згаданий «європрихильник» Р. Руджеро та протилежний йому за поглядами «американофіл» А. Мартіно, який після відставки першого зберіг міністерське крісло до відставки уряду у 2005р. Рішення про призначення двох різних за поглядами людей (в ЄС А. Мартіно неодноразово звинувачували у євроскептицизмі – М. Н.), пояснювалося далекоглядністю С. Берлусконі та готовністю, в залежності від кон'юнктури у трикутнику США-Італія-ЄС, «жертвувати» одним з них на користь національних інтересів (які, багато в чому, мали збігатися з інтересами його фінансової групи).

Як вже згадувалося, окремим високосадовців з урядів С. Берлусконі неодноразово звинувачували у євроскептицизмі. Найчастіше критика надходила на адресу представників партії Ліга Півночі – однієї з головних політичних сил правиці, основними політичними постулатами якої були і залишаються фіскальний федералізм та розширена автономія північноіталійських регіонів. В оточенні С. Берлусконі найбільшими євроскептиками вважали його партнера по правлячій коаліції - лідера Ліги Півночі У. Боссі, який по цей день продовжує критикувати комунітарні інституції ЄС, звинувачуючи їх у неефективності, а також колишніх міністрів оборони та фінансів А. Мартіно та Дж. Тремонті. Якщо сам С. Берлусконі на офіційному рівні не міг дозволити собі критикувати комунітарну політику ЄС, він нерідко використовував «потенціал» згаданих політиків для сигналізації невдоволень Риму щодо тих, чи інших ініціатив Співтовариства. Одним з прикладів можна навести ситуацію навколо приєднання Італії до Європейського ордеру на арешт 2002р. – документа, який значно розширював контрольні повноваження європейських інституцій в судово-процесуальних справах. Серед іншого, положеннями документа було визначено ряд правопорушень, які протиречили політичній природі Італії. До таких порушень належали корупція та отмивання грошей, а також расизм і ксенофобія. Коментуючи причини відмови Італії приєднатися до даного документа, тодішній міністр юстиції країни Р. Кастеллі заявив, що, на думку керівництва його країни, міжнародні ордери на арешт в рамках ЄС мають в обов'язковому порядку погоджуватися національними представницькими органами [18, с. 2]. Одним з небагатьох положень документа, до якого Італія не мала зауважень, була видача ордеру на арешт за звинуваченням у міжнародному тероризмі. Очевидним є те, що минуле С. Берлусконі, пов'язане із економічними правопорушеннями, звинуваченнями його компаній у фінансових зловживаннях, відмиванні грошей через політичні партії, зіграло не останню роль у початковій відмові Італії приєднатися до документа. Саме положення щодо корупції та відмивання грошей стали головним «каменем спотикання» між Італією та Євросоюзом в контексті приватних інтересів С. Берлусконі, які вийшли на загальнодержавний рівень. Іншим зауваженням була неприйнятність формулювань стосовно расизму та ксенофобії, що впливало на політичну платформу партії Ліга Півночі та її лідера У. Боссі, якому нерідко закидали звинувачення у расовій нетерпимості. В доповіді Європейської Комісії щодо расизму та нетерпимості, опублікованій в ході чергового засідання Ради Європи (РЄ) у червні 2001р., Ліга Півночі була окреслена як «расистська та ксенофобська» політична сила, а делегати від країн-членів РЄ закликали «вжити спеціальні заходи проти політиків, які виступають з агресивними промовамі расистського та ксенофобського характеру» [19]. Ситуація з приєднанням Італії до згаданого документа стало черговим приводом до звинувачень уряду у євроскептицизмі та актуалізувало полеміку щодо ізоляції Риму в ЄС. Після того як бельгійське головування конкретизувало постановку питання, як або «вимушене співробітництво», або ізоляція та одностороннє прийняття всіма країнами-членами ЄС документу без Італії, остання вимушена була приєднатися до нього з окремими застереженнями, які не носили принципового характеру. Саме присутність в коаліції уряду С. Берлусконі Ліги Півночі та конфлікт її лідера із вже згаданим міністром закордонних справ Італії Р. Руджеро, часто називали однією із головних причин відставки останнього [20, с. 1].

Іншою ситуацією, пов'язаною з особистістю С. Берлусконі та його корпоративними інтересами, що викликало полеміку в ЄС, стала участь Італії у панєвропейському консорціумі з будівництва військово-транспортного аеробусу 400-М. Коли в рамках ЄС виникла ця ініціатива, її відкрито підтримав міністр закордонних справ Італії Р. Руджеро. Проте згодом, коли була озвучена система розподільчих квот інвесторів, яка не влаштовувала окремі фінансові кола Італії, С. Берлусконі виступив з відмовою участі країни у проєкті. Сам голова уряду так прокоментував рішення перед парламентською комісією у закордонних справах: «Я вчинив як бізнесмен. Італія, не дивлячись на утримання від участі у проєкті, буде і надалі виконувати свої зобов'язання перед європейськими партнерами» [21, с. 2]. Звідси чітко простежується згадана тенденція паралельності інтересів Італії як держави, та корпоративних інтересів групи Берлусконі.

III та IV уряди С. Берлусконі проводили традиційну нейтрально-помірквану політику

в комунітарних структурах ЄС, приєднуючись майже до всіх ініціатив, які носили скоріше декларативний, ніж конкретний характер. Головними здобутками італійської дипломатії в рамках ЄС стали зусилля Італійської Республіки, які сприяли врегулюванню російсько-грузинського конфлікту.

Головування Франції в Євросоюзі співпало з ескалацією збройного протистояння між Грузією та РФ в Абхазії та Південній Осетії, під час якого відбувся політичний розкол серед країн-членів ЄС щодо шляхів його врегулювання. Виходячи з непростого історичного минулого, а також доволі складних двосторонніх відносин з Російською Федерацією після «холодної війни» (що, головним чином, залежало від процесу розширення НАТО на Схід – М. Н.), так звані країни колишнього Варшавського Пакту наполягали на активному залученні НАТО та терміновому скликанні позачергового засідання Ради Європейського Союзу з метою прийняття рішучих кроків. Водночас, країни-лідери ЄС (окрім Великобританії – М. Н.), кожна з яких пов'язує стратегічне партнерство з РФ, обіймали помірковано-конструктивну позицію, утримуючись від гострих висловлювань. Головними рушійними силами процесу врегулювання стали головуєча в ЄС Франція та Італійська Республіка, чийі амбіційних лідерів пов'язували дружні стосунки з російською верхівкою, а також партнерські відносини як лідерів право-центричних політичних у своїх країнах. Після низки телефонних дзвоників та «горячих ліній», зустрічей у трикутнику Рим – Париж – Москва, лідерам ЄС вдалося досягти нейтральної позиції з боку США, а також безстарезну готовність Грузії вступити в переговorny процес. Разом із тим, прагнучи довести свою лояльність Кремлю, разом із дипломатичними формулюваннями, які на сто відсотків співпадали з позицією Європейського Союзу (припинення вогню, виведення сторонами військ на першочергові позиції, початок переговорного процесу), С. Берлусконі був ледь не єдиним з лідерів ЄС, хто офіційно визнав «провокаційний характер дій» Тбілісі [22, с. 1]. Зі свого боку, президент Грузії М. Саакашвілі заявив, що С. Берлусконі не відіграв жодної ролі у врегулюванні ситуації. Під час полеміки між РФ та США щодо задекларованої готовності Росії розпочати поставку систем протиповітряної оборони в Абхазію та Південну Осетію, якщо США не припинять відкрито підтримувати Грузію та Україну на шляху до НАТО [23, с. 1], Італія, як посередник, зберігла нейтралітет та утрималась від офіційних заяв. Проведена дипломатична робота ЄС, яка з рештою поклала кінець конфлікту, знайшла відображення у т. зв. Плані Саркозі. Для Італії російсько-грузинський конфлікт став черговою можливістю продемонструвати свої лідерські амбіції; з одного боку – довести Вашингтону свою вагу як одного з найважливіших європейських союзників, з іншого – продемонструвати Москві традиційну готовність бути посередником у відносинах з ЄС та НАТО.

Узагальнюючи викладений матеріал відзначимо, що реалізація європейського вектора зовнішньої політики урядів С. Берлусконі у 2000-х роках залежала від кон'юнктури міжнародної ситуації у системі координат Італія – Європейський Союз – США. Характерним було використання механізму прийняття зовнішньополітичних рішень в режимі ad-hoc, виходячи, перш за все, з національних прагматичних інтересів Італії, а не ідеологічних імперативів. Однією з головних рис європейської політики Італійської Республіки була домінанта економічної складової, залежність визначення пріоритетів від особистих поглядів С. Берлусконі та зовнішньоекономічних корпоративних інтересів його фінансової групи, які мали максимально збігатися з імперативами державної політики.

Бібліографічні посилання:

1. Berlusconi terrorizza la UE. Il suo ritorno è un pericolo // La Repubblica. - 13. 07. 2012. - P. 1.
2. Ibid.
3. Popolo della libertà. F. Fichera. 5. 06. 12. P. 1.
4. PressTv. Italy ex-PM threatens to end support for Monti's government. 28. 10. 2012. <http://www.presstv.ir/detail/2012/10/28/269257/berlusconi-threatens-to-topple-monti-govt/>
5. La voce dell'Europa. Il decalogo europeo per il dopo Berlusconi. Intervento di Pier Virgilio Dastoli. 9 Nov. 2011. P. 2.
6. Ibid.
7. Katz R. S. Italian Politics and Society: The Year of the Tycoon / R. S. Katz, P. Ignazzi // The new foreign policy / Boulder: Westview, 1996. - P. 159-168.
8. Discorso del Presidente del Consiglio e Ministro degli Esteri ad interim Berlusconi alla Camera dei Deputati. 14 Gennaio 2002. P. 1.
9. Italy warns over access to the EU. Ft. com 27 February 2002, P. 1.
10. Europe's broker. Ft. com, 17 January 2002, P. 1.
11. Ibid.

12. Che tristezza lo scetticismo del mio governo. S. Rizzo. Corriere della Sera. 3 January 2002, p. 12.
13. L'interesse nazionale. Dieci storie dell'Italia nel mondo. Bari: Laterza 2000. P. 4.
14. Much Ado about Little: The Foreign Policy of the Second Berlusconi Government. *Modern Italy*, 10, 1, 2005: 59-74.
15. L'interesse nazionale. Dieci storie dell'Italia nel mondo. Bari: Laterza 2000. P. 4.
16. Berlusconi says Italy will become EU broker, FT. com, 17 January 2002. P. 1.
17. Victorious Berlusconi pledges new era of change for Italy. FT. com, 14 May 2001, P. 1.
18. Le mie domande sull'Europa a cui nessuno sa rispondere. Corriere della sera, 9 Marzo 2002. P. 2.
19. European Commission Against Racism and Intolerance. Second Report on Italy, adopted on 22 June 2001 and made public on 23 April 2002.
20. Ruggero rompe il silenzio: Con la Lega non potevo stare. La Repubblica. 5 Marzo 2002. P. 1.
21. Intervento del Presidente del Consiglio degli Affari Esteri ad Interim Berlusconi alle Commissioni Riunite della Camera dei Deputati e del Senato della Repubblica, 5 February 2002.
22. L'Italia chiede tregua in Georgia. Berlusconi ha telefonato a Putin. La Repubblica. 8 Agosto 2008. P. 1.
23. Georgia, Berlusconi media fra Russia e USA. Il Giornale, 31. 08. 08. P. 1.